5. Захарченко В.И. Конкурентоспособность предприятий: сравнительная оценка /В.И. Захарченко // Инновационные процессы: экономика и управление: сб. науч. статей. Екатеринбург. – 2000.–С.151-155.

6. Захарченко В.И. Оценка конкурентоспособности продукции /В.И. Захарченко, И.В. Запоточный // Фондовый рынок. – 2000. – №15. – С.16 – 18.

7. Захарченко В.И. Менеджмент во внешнеэкономической деятельности: уч. пособ. /В.И. Захарченко. – Харьков: Одиссей, 2003 – 384с.

8. Куденко Н.В. Маркетингові стратегії фірми: монографія / Н.В. Куденко. – К.: КНЕУ, 2002. – 245 с.

9. Лифиц И.М. Теория и практика оценки конкурентоспособности товаров и услуг /И.М. Лифиц. – М.: Юрайт – М, 2001 – 224 с.

10. Мороз Л.А. Маркетинг: навч. посібник / Л.А. Мороз, Н.І. Чухрай. – Львів: НУ «Львівська політехніка», 1999. – 224 с.

11. Kerin R., Peterson K. Strategic marketing problems. Cases and Comments. – 9th ed. – Prentice Hall, 2003. – 729 p.

1. Pro zakhyst vid nedobrosovisnoyi konkurentsiyi : Zakon Ukrayiny // Vidomosti VR Ukrayiny. – 1996. – # 36.

2. Natsional'nyy plan diy na 2013 rik shchodo vyprovadzhennya Prohramy ekonomichnykh reform na 2010 – 2014 roky «Zamozhne suspil'stvo, konkurentospromozhna ekonomika, efektyvna derzhava» // Uryadovyy kur"yer. –2013. – # 52.

3. Volontsevych E.F. Konkurentosposobnost' fyrm : [Kurs lektsyy]. /E.F. Volontsevych. – Mn.: ВНЭU, 2003 – 103 s.

4. Hlukhov A. Otsenka konkurentosposobnosty tovara y sposobы ee obespechenyya / A. Hlukhov // Marketynh. – 1999. – #2. – S.56 – 59.

5. Zakharchenko V.Y. Konkurentosposobnost' predpryyatyy: sravnytel'naya otsenka /V.Y. Zakharchenko // Ynnovatsyonnыe protsessы: эkonomyka y upravlenye : [sb. nauch. statey]. Ekaterynburh. – 2000.–S.151-155

6. Zakharchenko V.Y. Otsenka konkurentosposobnosty produktsyy /V.Y. Zakharchenko, Y.V. Zapotochnыy // Fondovыy rынok. – 2000. – #15. – S.16 – 18.

7. Zakharchenko V.Y. Menedzhment vo vneshneэkonomycheskoy deyatel'nosty : [uch. posobye] /V.Y. Zakharchenko.–Khar'kov: Odyssey, 2003 – 384s.

8. Kudenko N.V. Marketynhovi stratehiyi firmy : [monohrafiya]/N.V. Kudenko. - : KNEU, 2002. – 245s.

9. Lyfyts Y.M. Teoryya y praktyka otsenky konkurentosposobnosty tovarov y usluh /Y.M. Lyfyts. – M.: Yurayt – M, 2001 – 224s.

10. Moroz L.A. Marketynh : [navch. posibnyk] /L.A. Moroz, N.Ы. Chukhray. – L'viv: NU «L'vivs'ka politekhnika», 1999. – 224s.

Рецензент Захарченко В.І., д.е.н., професор Одеського національного університету ім.. І.І. Мечнікова

25.03.2014

УДК 336.145.1

Чуркіна Ірина

ТРАНСФОРМАЦІЯ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ ЄС: ДОСВІД ТА СУЧАСНІ РЕАЛІЇ

В статті досліджено особливості трансформації бюджетної системи Європейського Союзу як провідного інституту загального економічного середовища на основі виокремлення відповідних історичних етапів її формування та розвитку в умовах посилення глобалізаційних викликів. Проаналізовано ефективність формування й функціонування єдиної бюджетної системи ЄС. Визначено основні проблеми функціонування та фінансування спільного бюджету ЄС та напрями реформування бюджетної системи ЄС, надано оцінку їх ефективності. Обґрунтовано необхідність подальшої модернізації бюджетної системи ЄС. Запропоновано відповідні сценарії розвитку бюджетної системи ЄС у короткостроковій перспективі.

Ключові слова: бюджет, бюджетна система, спільний бюджет ЄС, трансформація бюджетної системи, інститути бюджетної системи, тенденції глобалізації.

Чуркина Ирина

ТРАНСФОРМАЦИЯ БЮДЖЕТНОЙ СИСТЕМЫ ЕС: ОПЫТ И СОВРЕМЕННЫЕ РЕАЛИИ

В статье исследованы особенности трансформации бюджетной системы Европейского Союза как ведущего института общей экономической среды на основе выделения соответствующих исторических этапов ее формирования и развития в условиях усиления глобализационных вызовов. Проанализирована эффективность формирования и функционирования единой бюджетной системы ЕС. Определены основные проблемы функционирования и финансирования общего бюджета ЕС и направления реформирования бюджетной системы ЕС, дана оценка их эффективности. Обоснована необходимость дальнейшей модернизации бюджетной системы ЕС. Предложены соответствующие сценарии развития бюджетной системы ЕС в краткосрочной перспективе.

Ключевые слова: бюджет, бюджетная система, общий бюджет ЕС, трансформация бюджетной системы, институты бюджетной системы, тенденции глобализации

Churkina Iryna

TRANSFORMATION OF THE BUDGET SYSTEM OF EU: EXPERIENCES AND MODERN REALITIES

Article investigates the features of the transformation of the budget of the European Union as a leading institution of the general economic environment based on the separation of the historical stages of its formation and development in the increasingly globalization challenges . The efficiency of formation and functioning of the unified budget of the EU. The main problems in the functioning and financing of the common EU budget reform and fiscal areas of the EU, the estimation of their efficiency. The need for further modernization of the EU budget. Appropriate development scenarios of the EU budget in the short term.

***Keywords*:** budget, budget system, a common EU budget, the transformation of the budget system, the institutions of the budget system, the trends of globalization.

Постановка проблеми. В сучасних глобалізаційних умовах зберігається якісний розрив в рівні економічного розвитку між більшістю країн світу і групою розвинутих країн. При цьому стійке збереження цієї ситуації зумовлене чинниками інституційного характеру. У цьому контексті заслуговують на увагу дослідження С.Левіна, який вважає, що «зростаюча відкритість національних економік, поглиблення світогосподарських зв'язків самі по собі розширюють простір інституційної метаконструкції, можливості взаємовпливу різноманітних інституційних систем [1]. З позиції «наївної» теорії інституційних змін це має сприяти конвергенції інституційного середовища в різних країнах на основі відбору найбільш ефективних інститутів. Одним з таких інститутів є бюджетна система країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам дослідження особливостей трансформації як національної бюджетної системи, так і бюджетної системи західних країн у сучасній фінансовій науці присвячені численні теоретичні й прикладні праці як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема: В. Андрущенко [2], В. Гейця [3], И. Луніної [4], В. Опаріна [5], В. Тропіної [6], В. Федосова [7], І. Чугунова [8], С. Юрія [9], Д. Дубровіна [10], Ю. Зайцева [11], С. Рябцева [12] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В процесі об'єднання окремих держав в інтеграційне угруповання (при цьому ця співпраця зазвичай проходить через стадії зони вільної торгівлі, митного союзу і спільного ринку) з'являється необхідність розробки вже наднаціональних інститутів, які б контролювали взаємодію цих країн у відповідній сфері Одним з таких інститутів є бюджетна система регіонального угруповання або наднаціональна бюджетна система, яка відповідає за ефективний перерозподіл бюджетних коштів регіону так само, як національна бюджетна система країни. При цьому, недостатньо висвітленими залишаються певні аспекти даної проблематики дослідження, зокрема, в умовах динамічного розвитку процесів економічної глобалізації потребує певного узагальнення та систематизації особливостей трансформації кожного окремого етапу розвитку бюджетної системи ЄС.

Ціль статті. В даний час найбільш розвиненою наднаціональної бюджетної системою є бюджетна система Європейського Союзу, тому доцільно розглянути її особливості та спосіб формування для виявлення тих позитивних моментів, які могли б бути використані іншими регіональними угрупованнями, що виявляється особливо актуальним в контексті розвитку глобалізаційних процесів.

Виклад основного матеріалу. Спільний бюджет ЄС є унікальним спільним проектом великої кількості країн, які вирішили об'єднати (частково) свої ресурси для вирішення загальних завдань [13].

Процес формування єдиної бюджетної системи ЄС можна розділити на ряд етапів.

1 етап – розвиток прообразу фінансової системи (1951-1975 рр.).

Створення протягом декількох років Європейського об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС), Європейського економічного співтовариства (ЄЕС) і Європейського співтовариства з атомної енергії (Євратом) призвело до співіснування ряду окремих бюджетів. У 1951 р. Договором про ЄОВС був передбачений адміністративний бюджет та операційний бюджет, в 1957 р. Договором про ЄЕС був встановлений єдиний бюджет ЄЕС, а також в Євратоме був створений адміністративний бюджет і бюджет для досліджень та інвестицій. У 1965 р. Договором про злиття адміністративні бюджети ЄОВС і Євратому були включені до бюджету ЄЕС. Операційний бюджет ЄОВС аж до 2002 р. продовжував існувати окремо, однак це вже не мало особливого значення, оскільки прибутковість зборів у нього зменшилася. Згідно даним договором три Ради Міністрів (ЄЕС, ЄОВС і Євратому), дві Комісії (ЄЕС, Євратому) і Орган вищої влади (ЄОВС) були замінені єдиним Радою і єдиної Комісією.

Даний спільний бюджет ЄЕС фінансувався за рахунок внесків держав - членів. Для збалансованості бюджету була передбачена певна шкала ставок, застосовувана до внесків держав-членів (28% для Німеччини, Франції та Італії, 7,9% для Бельгії і Нідерландів і 0,2% для Люксембургу) [14].

У 1970 р. Люксембурзьким договором бюджет Євратому з досліджень та інвестицій також був включений в спільний бюджет. Цей Договір ввів систему фінансування Співтовариств за рахунок власних ресурсів замість внесків держав - членів, як було раніше. Власні кошти включали мита, сільськогосподарські збори і ПДВ на основі доходів (початкова ставка не перевищувала 1%) [14, p. 18].

При цьому, до 1975 р. рівновага бюджету Співтовариства забезпечувалася внесками до бюджету державами - учасницями Співтовариства, і даний вид внесків в певних умовах існував і надалі. Рішення про зміну способу формування дохідної частини бюджету збіглося з першим розширенням Співтовариства - 1 січня 1973 р. в нього вступили три нові держави - Великобританія, Данія, Ірландія.

Крім того, для забезпечення стійкості бюджету в сімдесятих роках XX ст. радою міністрів ЄС було прийнято рішення скоротити курсові коливання валют країн, які входять до Європейського союзу до 2,25%. Фіксовані подібним чином валютні курси за задумом повинні були синхронно змінюватися щодо американської валюти та інших валют . Нова валютна система отримала назву «валютна змія».

2 етап – криза у фінансах Співтовариства (1975-1987 рр.).

Ефективність формування і функціонування вибудовуваної єдиної бюджетної системи ЄС значно знизилася в цей період. Це було обумовлено такими причинами:

1. Конфлікти при взаємодії інститутів Співтовариства.

При складанні плану витрат на планований бюджетний рік беруть участь три інститути - Єврокомісія, Рада Європи і Європарламент. Комісія створює попередній проект бюджету, при першому його читанні Рада встановлює проект бюджету і обсяг обов'язкових витрат, розмір яких фіксується в другому читанні, а висновок Парламенту при фінальному читанні проекту бюджету є вирішальним за обсягом необов'язкових витрат. Саме за останнім дії і виникали розбіжності між Радою і Парламентом. Щоб удосконалити бюджетну процедуру всі три інституту підписали спільну декларацію 30 червня 1982 р., яка визначила перелік обов'язкових витрат, які необхідно включати до бюджету, і тих бюджетних категорій, які можна визначити як необов'язкові.

2. Проблема бюджетних дисбалансів.

Тут фігурували так звані «проблема Великобританії» і «проблема Німеччини». З бюджету Співтовариства незначна частка видатків розподілялася на сільське господарство Великобританії, але саме внески Великобританії сприяли у відносно великій кількості поповненню бюджету співтовариства, головним чином тому, що її податкова база по ПДВ представляла вищий відсоток від ВВП порівняно з іншими державами - членами. Тому на 1985 р. Сполученому королівству була надана компенсація у вигляді зниження внеску, заснованого на ПДВ. З 1986 р. дві третини (66%) різниці між часткою Великобританії в ПДВ - відрахуваннях і її часткою в загальному обсязі видатків було повернуто шляхом зниження її ПДВ – відрахувань [14, с. 30]. Ця різниця фінансувалася іншими державами ЄЕС відповідно до їх часток ПДВ – відрахувань.

Що ж до «проблеми Німеччини», з 1981 р. Німеччина підкреслювала свою позицію в якості основного вкладника до бюджету Співтовариства і зажадала скорочення своєї частки фінансування компенсацій Сполученому королівству. Рішенням Євроради її вимоги були задоволені шляхом скорочення її частки у фінансуванні компенсаційних виплат на одну третину.

3. Недостатня кількість ресурсів для покриття зростаючих потреб Співтовариства.

Дана проблема випливала з зменшення прибутковості митних зборів і сільськогосподарських внесків, зниження обсягу внесків від ПДВ через скорочення споживчих витрат в ВНП країн - учасниць, а також зростання витрат, пов'язаних з новими програмами Європейського соціального фонду, Європейського фонду регіонального розвитку і вступом нових країн в ЄЕС (1981 р. - Греція, 1986 р. – Іспанія та Португалія).

Для вирішення даної проблеми в червні 1984 р. було ухвалено рішення підвищення порога ПДВ з 1% до 1,4%. Але і це не вирішило проблему остаточно [14, p. 32].

В даному пункті важливо відзначити, що з 1979 р. функціонує Європейська валютна система (далі - ЄВС), що прийшла на зміну «європейської валютної змії» (1972 - 1973 рр.). Механізм ЄВС вводив європейську валютну одиницю (European currency unit, ecu), або екю, яка мала умовну вартість, визначається валютним кошиком, і використовувалася як база паритетів і курсових співвідношень валют. З цього часу бюджет ЄС обчислювався саме в даній валюті.

3 етап – реформа фінансів спільноти: пакет Делора I (1988 - 1992 рр.)

Ця реформа включала наступні напрямки:

1. Власні ресурси. Загальний обсяг наявних власних ресурсів вже не визначався доходами від традиційних власних ресурсів у поєднанні з лімітом ПДВ - ресурсів. Тепер він висловлювався у відсотках від загального ВНП Співтовариства, збільшившись з 1,15% в 1988 р. до 1,20% в 1992 р. і до 1,30% в 1992 р. для асигнувань на зобов'язання. Спектр власних ресурсів був розширений, і правила змінилися:

- мита на товари, що підпадають під Договір ЄОВС, були додані до загальних митних тарифів;

- був введений механізм обмеження верхньої межі, за яким база ПДВ держави - члена не повинна була перевищувати 55% його ВНП за ринковими цінами;

- вводилося нове джерело доходу, засноване на ВНП держав - членів, для того, щоб виплати кожної країни більш відповідали її платоспроможності. Тепер ця «стаття балансу» автоматично надавала необхідне фінансування до бюджету Співтовариства в межах кордонів, встановлених для власних ресурсів, і розраховувалася шляхом застосування до бази, що складається з суми ВНП держав - членів за ринковими цінами, процентної ставки, яка визначається в ході бюджетних процедур залежно від доходу від усіх інших категорій власних ресурсів.

2. Практика встановлення бюджету. З цього часу існують два бюджетних плани - щорічний і середньостроковий (багаторічні фінансові програми), на основі яких будується бюджет ЄС. Таким чином, вперше за час існування Товариства були розраховані рамки, в межах яких організації повинні були здійснювати фінансування своєї діяльності, що скоротило ризик виникнення розбіжностей між законодавчою та бюджетної владою при прийнятті рішень про бюджетні видатки.

4 етап - доповнення реформи 1988 р.: пакет Делора II (1993 - 1999 рр.).

Найбільш важливою для ЄЕС подією було укладення в 1991 р. в голландському місті Маастрихті договору про економічний і валютний союз. Основним наслідком Маастрихтського договору, що передбачає додаткове навантаження на бюджет Співтовариства, було формування Фонду солідарності для фінансування інфраструктури, транспорту та екологічних проектів у країнах з ВНП на душу населення нижче 90% від середнього по спільноті (Греція, Іспанія, Ірландія і Португалія) з метою підтримки їх зусиль по економічній інтеграції в Економічний і валютний союз. 11 лютого 1992 р. Комісія запропонувала новий проект середньострокової фінансової рамки на 1993-1997 рр., який отримав назву «Пакет Делора II» і передбачав виконання цілей Договору про Європейський Союз та враховував нові витрати на сільське господарство, внутрішні програми, зовнішньоекономічне співробітництво та адміністративні витрати. Для досягнення цілей нового договору тимчасові рамки дії фінансової перспективи були розширені до 7 років [11, с. 12].

Схвалена Радою в грудні 1992 р. фінансова рамка на період 1993-1999 рр. в якості пріоритету ставила витрати на структурні операції в найбільш відстаючих регіонах. Згідно Единбурзької угоди повинен був збільшитися обсяг ресурсів, що спрямовуються на реалізацію

внутрішніх політик Співтовариства, структурних фондів і підвищення конкурентоспроможності європейської промисловості [15, p. 42].

Даний фінансовий план не проіснував весь період в незмінному вигляді. Необхідність його коригування була зумовлена рішенням, що бюджет Співтовариства буде охоплювати фінансові зобов'язання, взяті на себе країнами – кандидатами відповідно до Угоди про створення Європейського економічного простору. Крім того, нові члени ЄС могли розраховувати на підтримку Фонду солідарності. Відразу після їх вступу в листопаді 1994 р. були розроблені нові фінансові рамки на 1995 - 1999 рр., які враховували нові потреби і залучені ресурси збільшеного Союзу.

Витрати Товариства зростали, що визначало необхідність збору з держав – членів наявність додаткових коштів. Структура ж самих внесків залишалася незмінною. Збори традиційних власних ресурсів залишалися на приблизно одному рівні, хоча їх частка в загальному бюджеті продовжувала знижуватися. Чиста сума внесків, заснованих на ПДВ-базі, знизилася з 52,5% в 1993 р. до 35,5% у 1999 р., виконуючи цілі, поставлені Рішенням про власні ресурси. Частка ж платежів, заснованих на ВНП держав - членів , кілька перевищила 48% надходжень, отриманих до кінця періоду [14, p. 69].

5 етап – створення стабільної бюджетної бази для розширення Європейського Союзу: основне питання програми 2000 р. (2000-2006 рр.).

У цьому періоді слід зазначити, що 1 січня 1999 р. було введено євро як єдина валюта єврозони і починаючи з цього часу бюджет на кожний період складався вже в євро.

Крім створення нової фінансової рамки (з урахуванням фінансових наслідків майбутнього розширення) основні рішення приймалися з реформування єдиної сільськогосподарської політики і структурних операцій, і основною проблемою тут було питання асигнувань. Крім того, потрібно було розробляти нову модель управління бюджетом у зв'язку з переходом до єдиної валюти. Також, окремі держави – члени підняли питання про розмір своїх внесків до спільного бюджету. В умовах фінансової рамки було прийнято зниження загального ліміту виплат для 15 країн ЄС: відсоток від передбачуваного ВНП починаючи з 2003 р. знизився до 0,97% в 2006 р. проти 1,10% в 1999 бюджетному році.

На Євраді в Берліні 15 грудня 2001 було вирішено, що відразу десять країн (Кіпр, Чеська Республіка, Угорщина, Польща, Естонія і Словенія, Латвія, Литва, Мальта і Словаччина) можуть приєднатися до ЄС у 2004 р. У зв'язку з цим знадобилася перебудова бюджетної рамки на цей період.

Значні зміни були скоріше технічними і полягали в передачі асигнувань десяти новим державам - членам. Отже, для сільського господарства, структурних операцій, внутрішньої політики та управління щорічні межі за зобов'язаннями були підняті в цілому на 9927 млн. євро на 2004 р., 12640 млн. євро на 2005 р. і 14901 млн. євро на 2006 р. [14, p. 92]. Слід також відзначити, що був введений розділ, який передбачає так звані «тимчасові бюджетні відшкодування» і «спеціальні одноразові грошові вливання» на користь 10 країн, що приєднуються. Ці суми становили 1273 млн. євро в 2004 р., 1173 млн. євро в 2005 р. і 940 млн. євро в 2006 р. У порівнянні з ситуацією, передбаченої міжінституційних угодою, ліміт необхідних асигнувань скоротився (у цінах 1999 р.) до 410 млн. євро на 2004 р., 387 млн. євро на 2005 р. і 939 млн. на 2006р. Ліміти необхідних внесків (у % ВНП) і власних ресурсів (у % ВНП) залишалися незмінними.

Більше того, обидві гілки бюджетної влади погодилися з необхідністю збільшення витрат на внутрішню політику на 50 млн. євро в 2004 р., 190 млн. євро в 2005 р. і 240 млн. євро в 2006 р.

6 етап – багаторічні фінансові рамки 2007-2013 рр.

План, схвалений Радою, значно відрізнявся від проекту, запропонованого Комісією (у бік звуження витрат), тому слід серед угод, досягнутих Радою Європи 15 - 16 грудня 2005 р., також відзначити рішення про майбутню систему власних ресурсів:

- ліміт власних ресурсів для асигнувань повинен залишатися на рівні 1,24% ВНД ЄС (на відміну від 1,31 %, запропонованих Комісією);
- розбіжності між сільськогосподарськими митами та митними були скасовані;
- встановлювалася єдина ставка ПДВ 0,3% від статичної податкової бази для передачі до загального бюджету, для Австрії, Німеччини та Нідерландів тільки на зазначений період ця ставка встановлювалася в розмірі 0,225%, 0,15% і 0,10% відповідно;
- для Нідерландів та Швеції на цей період річний внесок від ВНД скорочувався на 605 млн. євро і 150 млн. євро відповідно за цінами 2004 р.;

- коригувальний механізм для Великобританії продовжує діяти, але такі країни, як Німеччина, Австрія, Нідерланди та Швеція покривають менший обсяг припадають на них квот з фінансування англійських пільг. Однак після періоду залучення в 2009 - 2011 рр. Сполучене королівство має брати участь повністю у фінансуванні витрат розширення, за винятком прямих сільськогосподарських платежів і пов'язаних з ринком витрат і тієї частини витрат на розвиток сільського господарства, яка виходить з Європейського Фонду Орієнтації і Гарантій. Відповідне скорочення поправок для Великобританії не повинно перевищувати 10,5 млрд. євро в постійних цінах 2004 р. на період 2007 - 2013 рр. [14, с. 111-112].

Як було зазначено вище, щоб бути прикладом регіонального угруповання з найбільш розвиненою наднаціональної фінансовою системою, Євросоюз пройшов дуже тривалий період її формування. Але при цьому навіть на сучасному етапі не всі питання вирішені і проблеми її вдосконалення залишаються відкритими. Найбільш часто до існуючої системи фінансування спільного бюджету ЄС пред'являються такі претензії [12, с. 4-5]:

- система заснована на внесках окремих країн, які безпосередньо передаються з національних бюджетів. У такій системі більшість громадян не знають, які суми вносяться їх країнами в спільний бюджет ЄС, і часто несправедливо вважають, що функціонування Євросоюзу коштує занадто дорого;

- наявність пільг Великобританії і чотирьох інших розвинених країн (Німеччини, Австрії, Нідерландів та Швеції). Вартість цих пільг нерівномірно перекладається на інших членів ЄС, що робить систему ще менш зрозумілою;

- існуюча система змушує країни Євросоюзу оцінювати їх місце в цій організації з точки зору чистого платника або чистого отримувача коштів із спільного бюджету. До чистих платників належать Данія, Німеччина, Франція, Італія, Нідерланди, Фінляндія, Швеція і Великобританія, відповідно решта 19 країн – чисті одержувачі. Ці держави вважають, що їх чиста позиція при розрахунках з бюджетом ЄС повинна бути як можна більш вигідною і зіставною з позиціями інших країн зі схожим економічним становищем. Таким чином, національні інтереси стають важливішими спільних інтересів ЄС. Дана проблема найбільш явно проявилася при роботі над параметрами загального бюджету на 2014-2020 рр.

В результаті учасники саміту Європейського союзу затвердили скорочений бюджетний план на 2014-2020 рр. в розмірі 959 млрд. євро за видатками та 908 млрд. євро за доходами [10]. При цьому вперше в історії ЄС був узгоджений бюджетний план, який менше бюджету за попередній семирічної період. Крім того, процес остаточного схвалення Євросоюзом семирічного бюджетного плану далекий від завершення. Ще одна проблема: бюджет ЄС на наступні 7 років де-факто дефіцитний.

Висновки і перспективи подальших досліджень. На підставі вищевикладеного можна стверджувати, що бюджетна система ЄС все ще далека від ідеалу, незважаючи на настільки тривалий період її формування, що ще раз доводить складність побудови даного інституту на наднаціональному рівні. В даний час Євросоюзом завершено фінансовий рамковий план на 2007 - 2013 рр., це означає, що можливість внесення суттєвих змін в структуру європейського бюджету виникне тільки при реалізації наступного багаторічного фінансового рамкового плану, тобто починаючи з 2014 р.

Фінансовий регламент підтверджує бюджетні принципи, закріплені в Договорі про Європейський Союз.

Бюджет Євросоюзу будується на таких принципах , як:

- принцип єдності та точності бюджету, що означає , що доходи і витрати Союзу повинні бути об'єднані в загальний бюджетний документ;

- принцип щорічності – бюджет Європейського Союзу розробляється на один фінансовий рік, з 1 січня по 31 грудня;

- принцип рівноваги, що припускає збалансованість доходів і видатків загального бюджету Союзу, при цьому для покриття бюджетного дефіциту заборонені запозичення;

- принцип розрахункової одиниці, означає, що євро є розрахунковою одиницею для складання і виконання бюджету Союзу;

- принцип універсальності, згідно з яким всі вступники кошти утворюють загальний фонд ЄС, з якого відбувається фінансування конкретних бюджетних заходів;

- принцип специфікації, відповідно до якого витрати ЄС розподіляються по конкретних розділах, главах, статтях і пунктах, у зв'язку з чим кожне асигнування спрямовано на конкретний ринку. Вже сьогодні національні бюджетні політики мають ряд бюджетних обмежень,

контрольованих на рівні Союзу. У подальшому дані обмеження можуть бути посилені, а також може бути введений механізм їх координації та контролю за їх виконанням.

Література

1. Левин С.Н. Альтернативы институционального развития развивающихся и постсоциалистических стран: мифологемы «постиндустриализма» и «глобализма» и реальные тенденции / С.Н.Левин // Journal of Institutional Studies. – 2010. – Т.2. – №1. – С.6-16.
2. Андрущенко В.Л. Фінансова думка Заходу в ХХ столітті: (Теоретична концептуалізація і наукова проблематика державних фінансів) / В.Л. Андрущенко. – Львів: Каменяр, 2000.- 303 с.
3. Геєць В.М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку / В.М. Геєць. – К.: Інститут економіки та прогнозування НАН України. – 2009. – 864 с.
4. Луніна І.О. Проблеми й перспективи розвитку системи державних фінансів в Україні / І.О. Луніна // Фінанси України. – 2010. – № 2. – С. 3–12.
5. Опарін В.М. Фінансова система України (теоретико-медологічні аспекти): моногр. / В.М. Опарін. – К. : КНЕУ, 2005. – 240 с.
6. Тропіна В.Б. Бюджетні форми і методи забезпечення соціальної стабільності у суспільстві // Теорії мікро-макроеокономіки: зб. наук. пр. / В.Б. Тропіна. – К.: Акад. муніцип. упр., 2006. – С. 60–66.
7. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями: моногр. / В. Федосов. – К.: КНЕУ, 2002. – 387 с.
8. Фінанси України: інституційні перетворення та напрями розвитку / І.Я. Чугунов. – К. : ДННУ АФУ, 2009. – 848 с.
9. Юрій С.І. Бюджетна система. Вишкіл студії / С.І. Юрій, Й.М. Бескид. – К.: Таксон, 2002. – 256 с.
10. Дубровин Д., Макарчев В. Участники саммита ЕС согласовали бюджетный план до конца десятилетия. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.itar-tass.com/c1/644542.html. - Дата використання: 20.02.2014.
11. 11. Зайцев Ю. Анализ эффективности управления бюджетными процессами в интеграционных объединениях на примере Европейского Союза / Ю.Зайцев. – LAP Lambert Academic publishing, 2011. – 97 с.
12. Рябцев С., Мнацаканян А. Перспективы реформирования системы финансирования общего бюджета Европейского Союза / С. Рябцев, А. Мнацаканян // Фиансы и кредит. – 2013. – №1 (529). – С. 2-13.
13. Dowgielewicz M. Slashing the EU's budget won't fix the crisis. // Europe's world [Electronic resource]. - 2011. - Access mode: http://www.europesworld.org/NewEnglish/Home_old/Article/tabid/191/ArticleTyp articleview/ArticleID/21779/language/en-US/Default.aspx. - Access date: 28.02.2014.
14. European Union Public Finance - Fourth edition // Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2008. - 427 p.
15. The community budget: the Facts in the Figures // European Communities, 1999. - 52 p.

1. Levyn S.N. Alternatives to institutional development in developing and post-socialist countries: mythologies «post-industrialism» and «globalism» and real trends// Journal of Institutional Studies. – 2010. – V.2. – №1. – P.6-16.
2. Andrushchenko V.L. Financial Western thought in the twentieth century (theoretical conceptualization and scientific issues of public finances). - Lviv: Kamenyar, 2000.- 303 p.
3. Heyets V.M. Society, government, economy: phenomenology interaction and development. -: Institute of Economics and Forecasting of NAS of Ukraine. – 2009. – 864 p.
4. Lunina I. O. Problems and prospects of public finance in Ukraine // Ukraine's Finance, 2010. – № 2. – P. 3–12.
5. Oparin V.M. The financial system of Ukraine (theoretic aspects). – K., 2005. – 240 p.
6. Tropina V.B. Budget forms and methods of ensuring social stability in society. – K., Academy of Municipal Management, 2006. – P. 60–66.
7. Financial Restructuring in Ukraine: problems and directions: Monograph. / V. Fedosov, V. Oparin. – K.: KNEU, 2002. – 387 p.
8. Finance of Ukraine: institutional transformation and development directions / I. Chugunov, Y. Dyachenko, V. Mishchenko. –K.: Academy of Financial Management, 2009. – 848 p.

9. Yuriy S.I. The budget system. The training schools / S.I. Yuriy, Y. M. Beskyd. - К.: Taxon, 2002. – 256 p.

10. Dubrovyn D., Makarchev V. The summit participants agreed EU budget plan before the end of the decade. - [Electronic resource]. - 2012. - Access mode: http://www.itar-tass.com/c1/644542.html. - Access date: 20.02.2014.

11. Zaytsev Yu. Analysis of the effectiveness of budget management in integration associations on the example of the European Union. . - LAP Lambert Academic publishing, 2011. – 97 p.

12. Ryabtsev S., Mnatsakanyan A. Prospects for reform of the system of financing the general budget of the European Union. / / Fiansy and credit. - 2013. - №1 (529). - P. 2 - 13.

Рецензент: *Якубовський С.О., д.е.н., професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Одеського національного університету імені І.І. Мечникова*

26.03.2014

УДК 338.22.021.4

Ясінський Володимир

ФОРМУВАННЯ ЗАХОДІВ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛЯННЯ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

У статті розглянуто підходи автора до побудови системи антикризового управління підприємством. На основі проведеного аналізу сутності та особливостей притаманних системі, в цілому та антикризовому управлінню, зокрема, запропоновано авторський підхід до трактування поняття «антикризового управління» та визначення її складових. Розроблено модель антикризового управляння підприємством та алгоритм її реалізації. Для оцінки та аналізу рівня розвитку кризових явищ на підприємстві в статті розглянуто механізм антикризового управляння, який складається з шести комплексних взаємопов'язаних заходів. Представлена в роботі модель і рекомендації дозволять підприємству не тільки оцінити рівень кризових явищ, а й визначити джерела та тенденцію їх розвитку в майбутньому, а також вчасно провести оперативні заходи по їх локалізації.

Ключові слова: антикризове управління, банкрутство, загрози, елементи, ризики, стратегія, система, фактори.

Ясинский Владимир

ФОРМИРОВАНИЕ МЕРОПРИЯТИЙ АНТИКРИЗИСНОГО УПРАВЛЕНИЯ НА ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

В статье рассмотрены подходы автора к построению системы антикризисного управления предприятием. На основе проведенного анализа сущности и особенностей присущих системе в целом и антикризисному управлению, в частности, предложен авторский подход к трактовке понятия «антикризисного управления» и определение/ее/составляющих. Разработана модель антикризисного управления предприятием и алгоритм ее реализации. Для оценки и анализа уровня развития кризисных явлений на предприятии в статье рассмотрен механизм антикризисного управления, который состоит из шести комплексных взаимосвязанных мероприятий. Представленная в работе модель и рекомендации позволят предприятию не только оценить уровень кризисных явлений, но и определить источники и тенденцию их развития в будущем, а также своевременно провести оперативные меры по их локализации.

Ключевые слова: антикризисное управление, банкротство, элементы, риски, стратегия, система, угрозы, факторы.

Yasinsky Vladimir

DEVELOPING MEASURES OF ANTICRISIS MANAGEMENT OF DOMESTIC ENTERPRISES

In the article, going of author is considered near the construction of the system of antirecessionary management an enterprise. On the basis of the conducted analysis of essence and features inherent the system, on the whole, and, in particular, the author going is offered to the antirecessionary management near interpretation of concept « antirecessionary management» and certainly it basic elements. The model of anticrisis operation of business and algorithm of its realization is developed. For an estimation and analysis of a level of development of the crisis phenomena at the enterprise in work the mechanism of anticrisis management developed which consists of six interconnected activities. The submitted above model and recommendations allow the enterprises not only to estimate a level of development of crisis,